

M

Kangasala socken.

Undersökning af ett brandgraffält från
folkvandringstiden på Jussila hemmans mark i
Tiehala by år 1913.

I december 1912 hade vid planeringsarbeten på
Jussila hemmans gårdplan i Tiehala by, Kangasala
socken, hittats en spjutspets och ett svärd. I an-
ledning af detta fynd hade dr Hj. Appelgren - Kivela
i tjänstens vägnar rest till Tiehala; men emedan
den sena årtiden omöjliggjorde en ögonblicklig undersök-
ning, hade han öfverenskommit med jordägaren att pla-
neringsarbetena skulle få hvila till följande vår,
då arkeologiska gräfningsarbeten åter kunde företagas. De
både vapnen förvärfades af dr A.-K. för museets
räkning och hafva fått inventarienumren 6245 A:1, 2.
De härstamma från vikingatiden och hade legat ca
7,5 m från hvarandra (svärdet Wom den stora stenen
i rutan C3, spjutspetsen Wom en annan stor sten
(1, 17) i rutan C1 på min kartskiss öfver fyndområdet).

Vid uppgörandet af programmet för gräfningsar-
betena under sommaren 1913 hade jag sett af Arkeolo-
giska Kommissionen fått uppdraget att undersöka
fyndet på Jussila. ^{Arbetet} och utfördes ^{af mig} ~~det~~, biträdd af
studeranden fh. A. S. Lindelöf, från ^{den} 28. maj till den
5. juni.

Jussila hemman ligger i den norra delen af
Tiehala by på den norra kanten af samma låga höjd,
på hvilken under åren 1911 och 12 arkeologiska gräfnin-
gar blifvit utförda. Endast cirka 100 m Svt om fynd-
stället ligger nämligen J. E. Juvenius villa, på huars
gårdplan ett brandgraffält från yngre järnåldern

Blifvit upptäckt och af mig undersökt (jfr H. M. 5897: 2-120; 6095: 1-117). Annan ett annat fyndställe från järnåldern finnes i omedelbar närhet till Jussila, nämligen på firra Uotila hemmans tomt, där nu hemmansägaren Wirola har byggt åt sig ett böningshus. Då år 1911 grunden ledes till detta hus, som ligger 62 m 50 om stugan på Jussila, skola nämligen ett par spjutspetsar och några andra föremål af järn ha blifvit hittade. Dessa fynd togos dock icke till vara utan hopp, om man får tro arbetarens uppgifter, blifvit negräfvade under grundstenarna. Någon omfattande undersökning af detta fyndställe har icke ännu företagits. De försöksgrävningar, som jag 1912 verkställde utanför böningshusets södra gäfvel, ha varit resultatlösa.

De nu i fråga varande fynden ha anträffats på den med mager gräs bevärd sluttning, som sänker sig N om Jussila hemmans stuga några m ned till backens närmast lägse afsats, på hvilken uthuslängan (fåhuset, vagnslidret m.m.) står. Både på denna sluttning och på gårdsplanen O om stugan finnas många större och mindre stener. Ett väldigt erratiskt block ligger på terrassen nedan om sluttningen invid uthuslängans västra gäfvel (jfr. fotografierna 10 och 11).

Innan den nya stugan byggdes på backens platta, hade hemmanets gamla pöte stått på sluttningen. Från dess bakugn, spis och andra eldstäder härstamma de högar af grus och tegelstenar, som framgräfvades af oss och som på några ställen hade bildat ett tjockt lager ^{på} af ^{från} det gamla kulturlaget.

Före undersökningen utstakades på det område, som skulle undersökas, rector med dels 2,5 m, dels 3 m långa sidor (jfr. kartan, där rectorna äro uppdragna med rödt bläck). Därpå fingo två från tidigare gräfningsar öfvade arbetare taga ihop hvardera med en rata i sänder, medan den öfriga arbetspersonalen, bestående af kvinnor och ungdomar sysselsattes med att rulla den uppgräfvade och genomblötade jorden. Undersökningen tillgick på det sättet att till först torfven och det därunder liggande gruslagret aflägnades öfver hela rector. Sedan den därunder liggande jordytan från förhistorisk tid blifvit fotograferad, bortgräfvades jorden mellan stenarna försiktigt, medan de på detta sätt blottade stenarna aflägnades först, sedan de blifvit kartlagda, nivellerade och fotograferade. De stora bottenstenarna kvarlämnades på sina platser.

Den på detta sätt undersökta delen af slutningen mätte 7-12,5 m i längd samt 1,5-9 m i bredd och utgjorde inalles ca 75 m², af hvilken areal en stor del upptogs af väldiga jordfasta stenar. Mellan dessa stenar hade ett jordblandadt röse blifvit uppkastadt, som innehöll en mängd föremål från folkvandrings tiden och vikingatiden samt stora kvantiteter brända ben. I öster begränsades det undersökta området af en brant slutning, ^{som} synbarligen hade uppstätt genom bortsläpande af jord och stenar. Söder om röset, mellan detta och den nya stugan finnes ett smalt plant område, A1-A5, som till största delen förblef oundersökt. I västlig riktning tycktes röset ej hafva sträckt sig längre än till rectorna B4 och C4. För-

isgrävningar i B 5 och C 5 visade att under grustämmningarna från gamla pöretet fanns orörd mark. I norr upphörde fyndelen och de brända benen i rectorerna D 1 och D 3.

B 1: Redan under torfoen hittades brända ben och Kolstycken. De lägo på en stensättning af knytt-näpvesstora stenar, som i sin tur täckte ett lager af större st bottenstenar. Mellanrummen mellan stenarna voro utfyllda med "Kulturjord" och smästen. I mullen hittades, kringspredda öfver hela området och på olika djup - från ytan ända till botten - brända ben. Utbytet på grafgoeds var här tämligen litet. De funna föremålen äro närmare beskrifna i museets katalog under nr 6369: 1-14, där tillika uppges, på hvilket ställe och på hvilket djup under jordytan de hafva hittats: några strax under torfoen, andra från 8-20 cm under densamma. Kulturlagrets mäktighet utgjorde ca 25-40 cm.

Rektan B 2 upptogs till stor del af rectorerna af ett söndersprängt stenblock. Närmast söder om detsamma fanns en grop, som nådde till den orörda sandbotten. Framför hvardera långsidan fanns en stenläggning af mindre stenar, under hvilken hittades brända ben. Dessa uppträdde som stenblocket i stor mängd. Här hittades äfven några fönnasaker på olika djup (8-40 cm) under jordytan (6369: 16-27).

Till denna ruta stöter i S det icke mera intakta A 2, som endast delvis blef undersökt. Under en större sten hittades här en spjutpets (6369: 15). Brända ben endast i ringa mängd.

A 3. Icke mera intakt. Blott enstaka stenar. På ringa djup hittades en spjutpets, fragmentet af

5
en annan (?), en fingerering, en knif (?) m.m. (6369: 28-35).

B 3. I rutans sydvästra del hittades inga stenar och blott få brända ben. Resten af rutan upptogs af en ojämn stenläggning, glesare i sydöstra delen, tätare i den norra hälften, där ett par stora stenblock förkommo och de mindre stenarna lägs i två kvarf på hvarandra. Brända ben förkommo i stora kvantiteter i den östra delen. De lägs både på och under stenläggningen. I jorden mellan stenarna, för det mesta på ringa djup (10-25 cm) ett relativt stort antal fornsaker (6369: 36-68).

B 4. Öfver hela rutan låg ett tjockt lager grus från det gamla pöretet. Från detta härstamma synbarligen också det skräp och affall, som fyllde en grop i rutans sydvästra del. Riset tyckes ha här sin gräns mot SW; endast i den östra hälften och i midten af rutan fanns en gles stenläggning. I de tämligen stora luckorna mellan dessa stenar hittades på 17-32 cm djup några fornsaker (6369: 69-81).

B 5. Redan utanför riset. Ingen stenläggning men i sydvästra delen 2 stora stenar. Invid den större af dem hittades i kulturljord en liten bronsring och några brända benbitar (6369: 82-84).

C 1. I rutans östra del stod ett stort stenblock, ^{invid} på hvars södra, västra och norra sida större och mindre stenar lägs i 3-4 kvarf tornade på hvarandra; mellanrummen utfyllda med mull. Öfverst en tät stenläggning af mindre stenar, mellan hvilka dock några af de stora stenarna stucko fram. På norra sidan voro stenarna i allmänhet mindre än i rutans öfriga delar. På, mellan och under de

stora stenarna, ända ned till botten hittades brända ben. De föremål, som hittades här, lägo för det mesta nära den ursprungliga ytan (6369: 85-104).

C 2. Rösens centrala del med 3-4 hvarf stora och mindre stenar. Det hela för undersökningen täckt af ett minst 30 cm tjockt gruslager.

Brända ben i mängd. ^{beskrifning: var och en} Gräffodret hittades på växlande djup (10 - ^{för den ursprungliga} öfver 40 cm). (6369: 105-127).

C 3. Minst hälften af rutan upptogs af ett mycket stort och högt stenblock, det största i röset. Norr och öster om detta block ^{stora och} mindre stenar i 3-4 hvarf på hvarandra. Mycket brända ben.

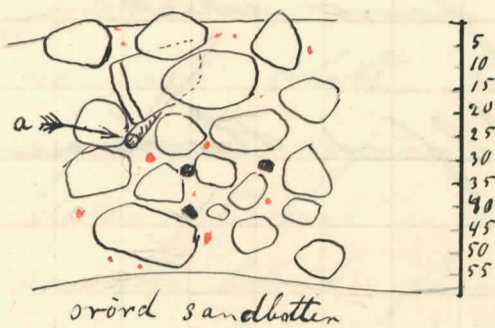
Gräffodret på samma djup som i C 2 (6369: 128-160).

C 4. Ingen egentlig stenläggning. Enstaka stora stenar. Endast litet brända ben. Tynden inskräbte mig till ett liharmadt spänne, ett par leshälsbitar och några moderna spikar. (6369: 161-165).

D 1. Här hade den gamla stugans bekugn stött. Till följd däraf var rutan täckt af ett så tjockt lager fyllningsjord, grus, tegelstenar, brända stenar m.m. att det stora stenblock, som nästan helt och hållet utfyllde rutans norra hälft, blott delvis var synligt. Mellan detta stenblock och C 1 funnas i kulturjorden under gruslaget 2-3 hvarf, på sina ställen (närmare D 2) s. v. m. 4-5 hvarf mindre stenar, på, mellan och under hvilka (äfoen under bottenstenarna) hittades brända ben. De här funna fönsakerna lägo delvis ganska ytligt (s. ex. ett spänne af typen Hackmen, Äldre Eisenzeit pl. 4:4, ett af de äldsta i graven funna föremålen) - blott ca 5 cm under den ursprungliga y-

tan), dels ända till 40 cm djupt (6369: 166 - 181).

Nära punkt 78 fanns mellan det första och andra stenhvarvet (uppifrån räknadt) en anhopning af kolbitar; i ruten östra del hittades ett antal lerkliningsbitar.

Schematisk genomskärning vid punkt 83 i rutan D1.

Vid a - spjutepetsen 6369: 177.

••• brända benbitar,

• lerkärlsbitar.

D2. Täckt af ett lager grus och fyllningsjord såsom

D1. Enstaka stora stenar - isynnerhet i den västra delen - ; mellan dem 4-5 hvarf mindre stenar, i norra delen, d. v. s. vid rösets kant endast 2 hvarf. Bot-

tenstenarna voro ofta skörbrända. Brända ben som vanligt på olika djup. Vid punkterna 84, 85 och 86 lägo på ca 15 cm djup under jordytan ett fragment af ett tveggadt svärd och två liar; mellan stenhvarven, som på dessa ställen voro sammansatta af små stenar, hittades stora bitar brända ben. För öfrigt var rutan fattig på fynd. (6369: 182 - 194).

D3. Begränsades i S af det största stenblocket. Större delen af ~~det~~ östra halften utfylldes af två andra stora stenar. I vinkeln mellan dessa 3 block funnos 2-3 hvarf mindre stenar inbäddade i mycket svart jord, som innehöll brända ben, ett bronsband och ett fragment af en järnknif. Från ruten västra del ha troligen stenar blifvit bortförda. Här hittades ett likarmadt spänne och ett fragment af en benkam. (6369: 196 - 201).

Då hemmansägaren hade erhållit tillstånd
att ~~planera~~^{jämna} sluttningen, återställdes röset efter
undersökningen icke i sitt förra skick.

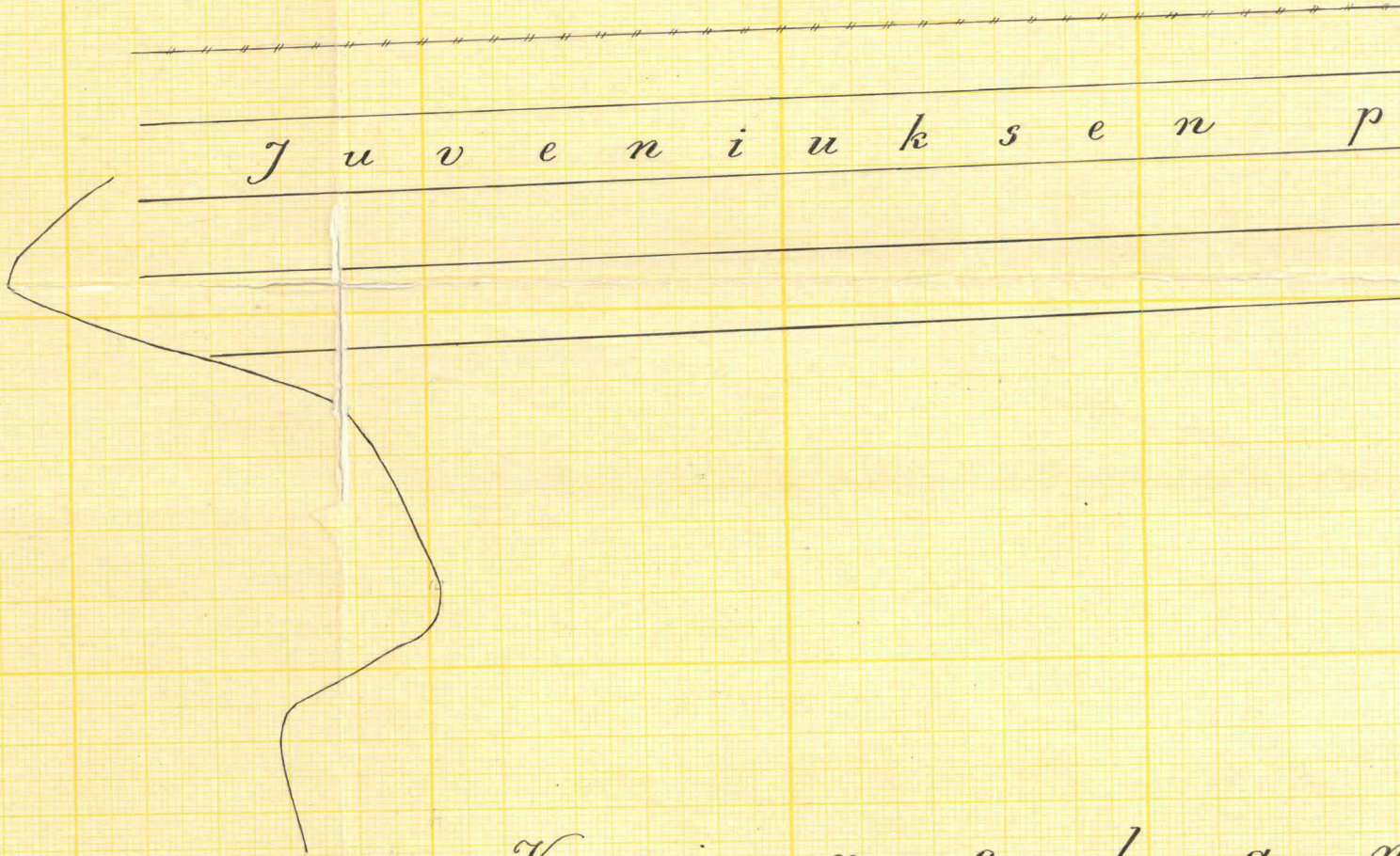
Alfred Hackman.

J u s s i l a n p

Kuujaan =

kiiven

m ä k i

V i r o l a n

Polttokalmistot

J. E. Juveniuksen palstalla ja Jussilan talon pihalla, Kangasalan Tiihalalan kylässä. H. M. 5869, 5897, 6095, 6369.

Tutki ja kartoitti

A. Hackman 1911, 1912 ja 1913.

Luoma
puutarha

l l o t P e l l o

P e l l o

n a v e t t a

Jussilan
asuin-
rakennus

m a k a s i i n i

a i l l a

u l k o h u o n e
r i v i

l o t

J. E. Ju-
veniuk-
sen huvi-
la

V i o l a n u l k o h u o n e r i v i

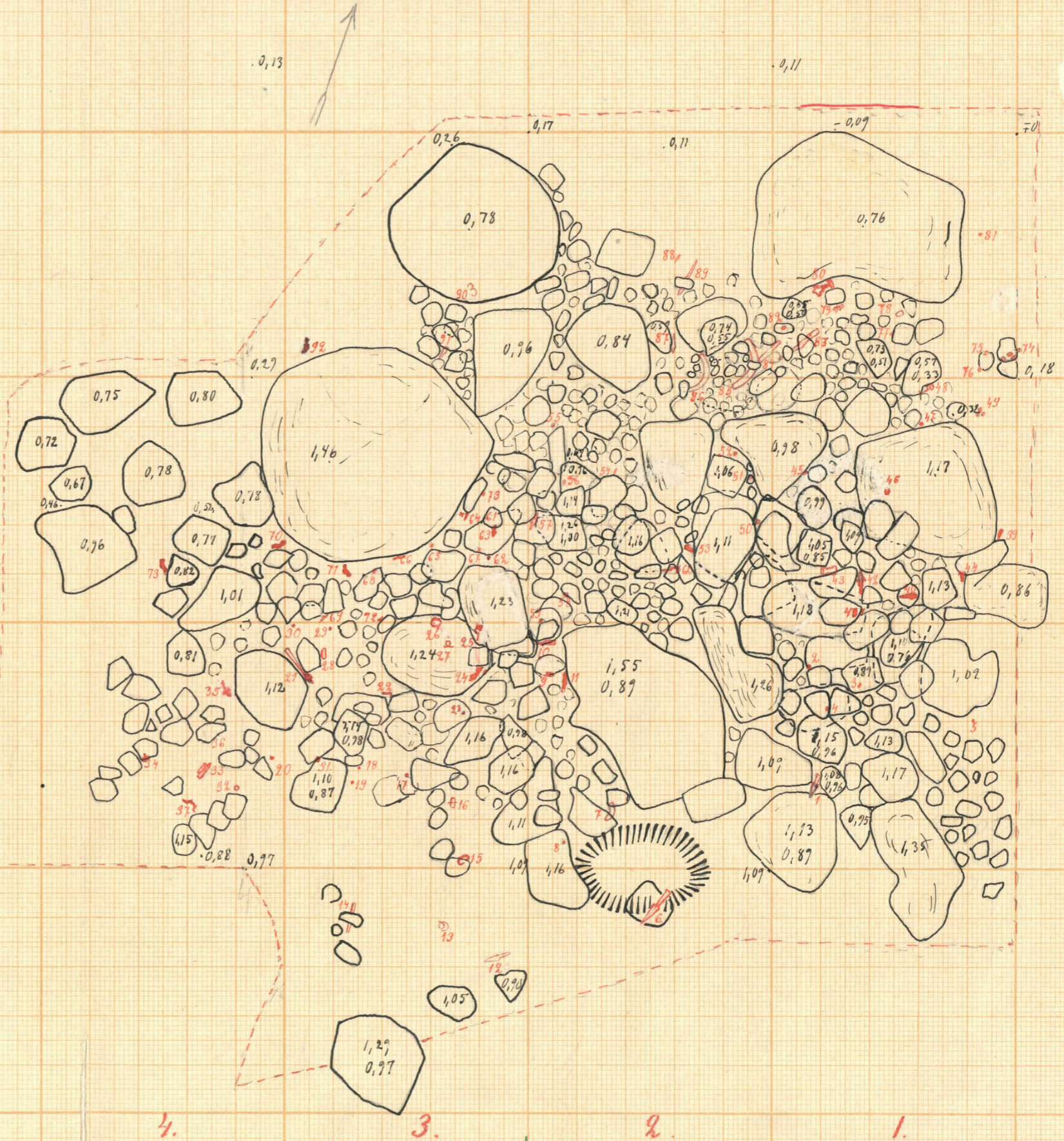
V i o l a n
h u v i l a

p e l l o

Polttohauta (röykkiö)
 Kangasalan Tiikalan Jussilan
 talon pihalla. H. M. 6369.

Kartoitti ja tutki v. 1913
 A. Hackman.

D

C

B

A

5.

4.

3.

2.

1.

1.
Kangasala.
S. N. M. 6369.

3323

1. Norra delen af Tihala by; vid a Jussila, vid
b J. E. Juvenius villa. Bilden är tagen från Norost S.

3325

2. Slutningen Norr Jussila hemmans boningshus,
sedd från NW mot SO.

3324

3. Gärdsplånen på Jussila sedd från SO mot NW.
Bakom de uppställda stövarna och hänsen är slutt-
ningen med gruffältet.

3326.

4. Slutningen med gruffältet (röset) sedd från
fåhusbron eller från O mot W.

(forts.)

Kangasala socken.
H. M. 6369.

3327.

5. Sluttningen under pågående undersökning. Stenarna i B1, B2, C1, C2 blottade.

3328

6. Som ofvan. Dessutom C1 och C2 blottade.

3329

7. Blott de stora bottenstenarna återstå i B1, B2, C1, D1 och D2. I C2 har det täckande gruslag gret borttagits och det öfversta stenhvarfvet blottats.

3330

8. Af hela röret återstå endast de stora bottenstenarna.

(forts.)

Kangasala.
H. M. 6369.

9. Östra delen af röset för undersökningen, 3331
sedd från S mot N.

3332

10. I B1 och B2 har torfvorn aflägsnats och det öfversta stenlagret blottats.

3334.

12. J B 1 och B 2 återsta blott bottenstenarna.

3333

11. B 1 och B 2 undersökta nästan till botten.
J C 1 och C 2 det öfversta stenslaget blottadt.

(forts.)

Kangasala.
6369.

13. I mitten i förgrunden svärdsfragmentet ³⁻³³⁶ 6369:182 och lier 6369:183 (vid punkterna 84 och 85 i D2. Bilden är tagen från N mot S.

14. En del af C1 och C2. Vid x knifbottet ³³³⁷ 6369:112 (punkt 57). Bilden är tagen från N mot S.

15. Den östra delen af röset, sedd från N mot S. ³³¹⁷

Alfred Hackman.